

METK

Maaelu
Teadmuskeskus

Eesti maaelu tark vara

Uued sordid ja tehnoloogiad

02.06.2026 Ärifoorum: Kas kliimamuutus muudab Eesti toidutootmist?

Reine Koppel

Jõgeva sordiaretuse
osakond

vanemteadur,
nisuaretaja

AKIS

Eesti põllumajanduse
teadmussiirde- ja
innovatsioonisüsteem

Kaasrahastanud
Euroopa Liit

Järgmised 20 minuti jooksul mõtleme koos

Mis on sort ja kuidas sordid üles leida

Nisu saak meil ja mujal, saagi stabiilsus

Mis on tähtsam – kas sort või vihm ja päike

Kliimamuutus Põhja-Euroopas ja taliviljad

Tulevikustrateegiad

Kas kvaliteet või kvantiteet

Uus ja vana – sõbralikult koos

Kas kartulivabariigist võib saada
makaronivabariik?

Põllumehele ja maaomanikule v

Ettevõtjale, tootjale ja turustajale v

Tarbijale ja eraisikule v

Järelevalve korraldus ja tulemused v

Ametist, uudised ja kontaktid v

Lindude gripp v

Sigade Aafrika katk v

Uue sordi registreerimine

Registreerida saab sorte kõikidest taimeliikidest ja perekondadest.

[LOE EDASI](#)

Sordikaitse

Sordikaitse on intellektuaalse omandi kaitse vorm, mis tagab sordiaretajale ainuõigused tema aretatud sordile.

[LOE EDASI](#)

Sordileht

Sordileht on põllukultuuri-, köögivilja-, puuvilja- ja marjakultuuri sertifitseerimiseks ja turustamiseks lubatud sortide nimekiri.

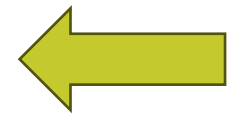
[LOE EDASI](#)

Sordiregister

Siit leiad info Eestis registreeritud, sordikaitse alla ja sordilehte võetud sortidest.

Euroopa Liidu sortide andmebaas

Siit leiad info Euroopa Liidus sordilehte võetud põllukultuuri- ja köögivilja sortidest ning puuvilja- ja marjakultuuri sortidest.

OECD sordileht

Siit leiad info OECD sordilehte võetud põllukultuuri sortidest.

Ühenduse Sordiameti kaitsealuste sortide register

Siit leiad info Euroopa Liidu sordikaitse all olevatest sortidest.

Küsi minult julgesti!

E-TEENUSED JA ANDMEKOGUD

Sordid / Varieties

SRID	Klient / Client	Sordi nimi / Sordinime ettepanek / Variety denomination	Aretusnumber / Breeder's reference	Grupp / Group	Kultuur / Culture	Registreerimine / Registration	Sordileht / National list	Sordikaitse / National PBR	Geneetilise ressursi sordilehte võtmine / Conservation variety list	Maepõllumajanduslik heterogeenne materjal / Organic heterogeneous material	Muutmise aeg / Last changed
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	Põllukultuur / Ag	Talinisu / Winter Wheat	<input type="text"/>	Sordilehes / Regi	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
3312	KWS SCANDINAVIA A/S	KWS Espinum	KW 3465-1-1	Põllukultuur / Agricultural plants	Talinisu / Winter Wheat		Sordilehes / Registered				27.04.2026
3320	DANKO HODOWLA ROSLIN SP.Z.O.O.	Pionierka	D 423	Põllukultuur / Agricultural plants	Talinisu / Winter Wheat	Registreeritud / Registered	Sordilehes / Registered				12.03.2026
3318	DANKO HODOWLA ROSLIN SP.Z.O.O.	Remidiana	D 123	Põllukultuur / Agricultural plants	Talinisu / Winter Wheat	Registreeritud / Registered	Sordilehes / Registered				12.03.2026
1279	NORDIC SEED A/S	Skagen	PF798-398 B	Põllukultuur / Agricultural plants	Talinisu / Winter Wheat		Sordilehes / Registered				20.01.2026
3246	DANKO HODOWLA ROSLIN SP.Z.O.O.	Parlita	DNKO 89	Põllukultuur / Agricultural plants	Talinisu / Winter Wheat	Registreeritud / Registered	Sordilehes / Registered				19.01.2026
3294	ASUR PLANT BREEDING SAS	SU Pulsion	APB 166-014	Põllukultuur / Agricultural plants	Talinisu / Winter Wheat		Sordilehes / Registered				29.12.2025
3306	LANTMÄNNEN SEED SIA	Lykke	SW 150428	Põllukultuur / Agricultural plants	Talinisu / Winter Wheat		Sordilehes / Registered				17.12.2025
3235	MAAELU TEADMUSKESKUS	Pärlikee	553.2.1.4	Põllukultuur / Agricultural plants	Talinisu / Winter Wheat	Registreeritud / Registered	Sordilehes / Registered	Kehtib / Registered			26.11.2025
3226	DEUTSCHE SAATVEREDELUNG AG	Gerlach	LEU 21.671.16	Põllukultuur / Agricultural plants	Talinisu / Winter Wheat		Sordilehes / Registered				28.07.2025
3225	DEUTSCHE SAATVEREDELUNG AG	Dekaster	LEU 2029132	Põllukultuur / Agricultural plants	Talinisu / Winter Wheat	Registreeritud / Registered	Sordilehes / Registered				23.05.2025

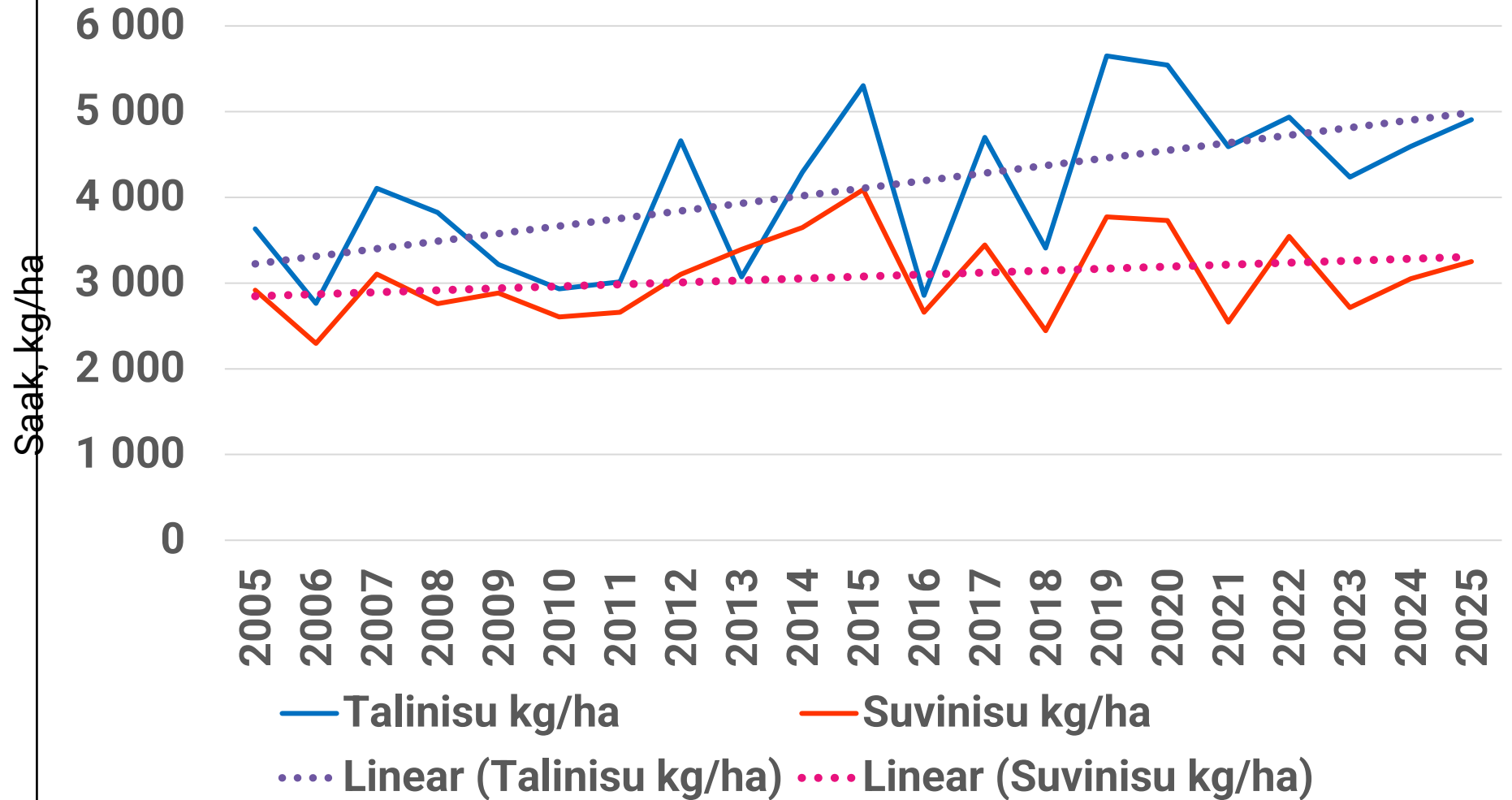
Keskmine nisu saagid Eestis 2014-2024 (Statistikaameti andmed)

Taliniisu
keskmine
saak 4,1 t/ha

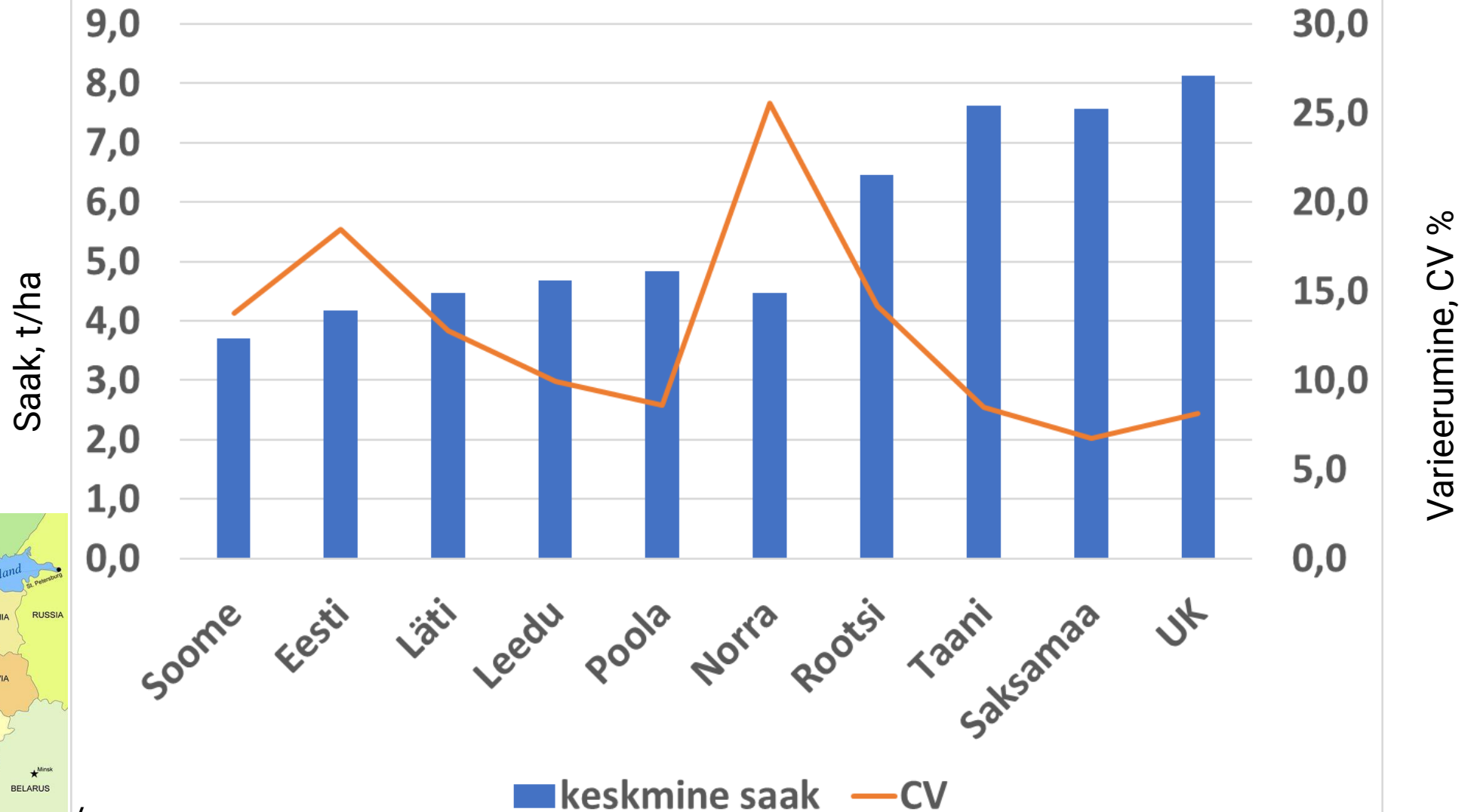
CV 23%

Suvinisu
keskmine
saak 3,1 t/ha

CV 16%

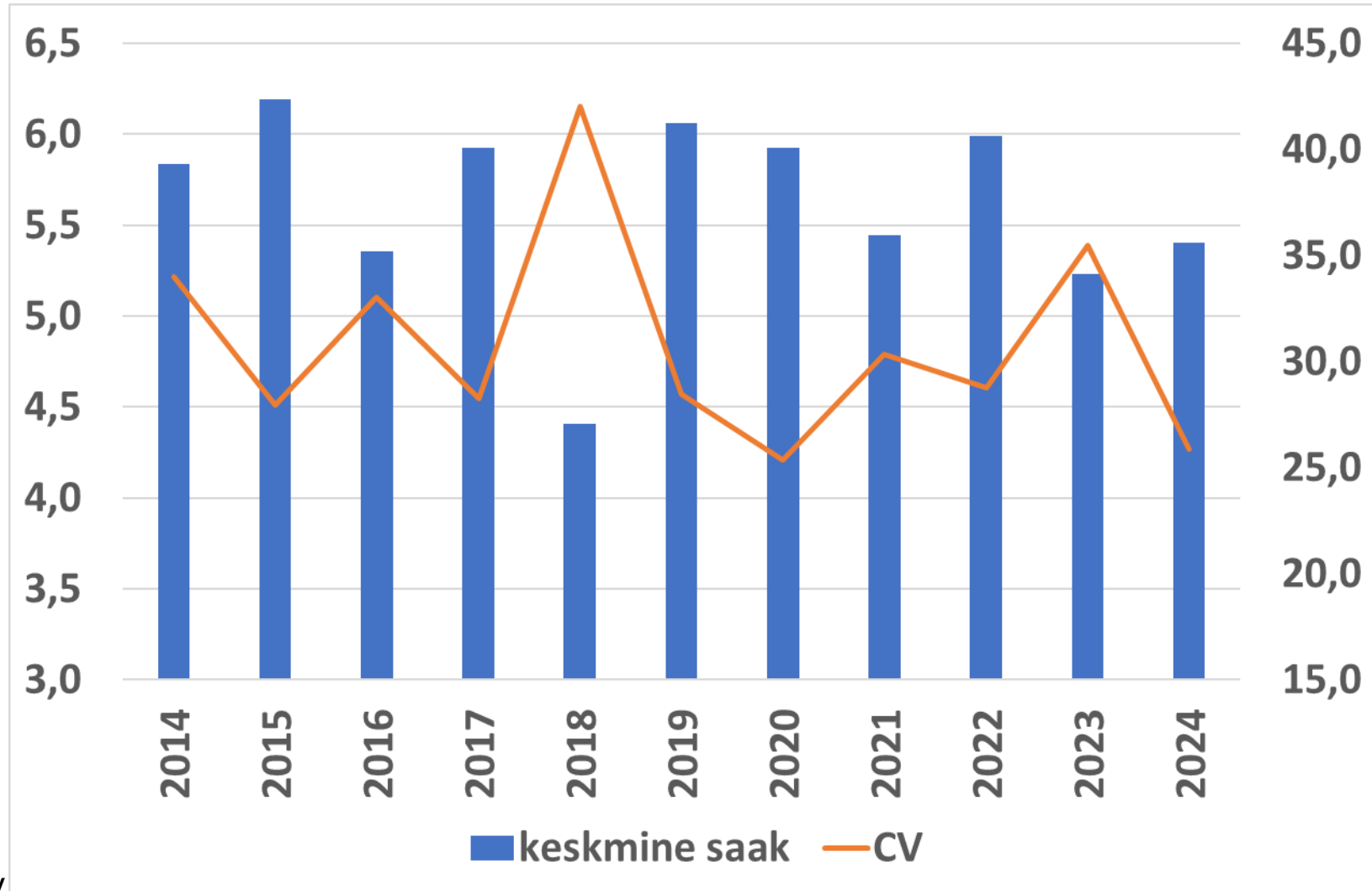

Keskmine nisu saagid lähiriikides 2014-2024 (FAOSTAT andmed)

Keskised nisu saagid 2014-2024 10 riigi keskmisena (FAOSTAT andmed)

Saak, t/ha

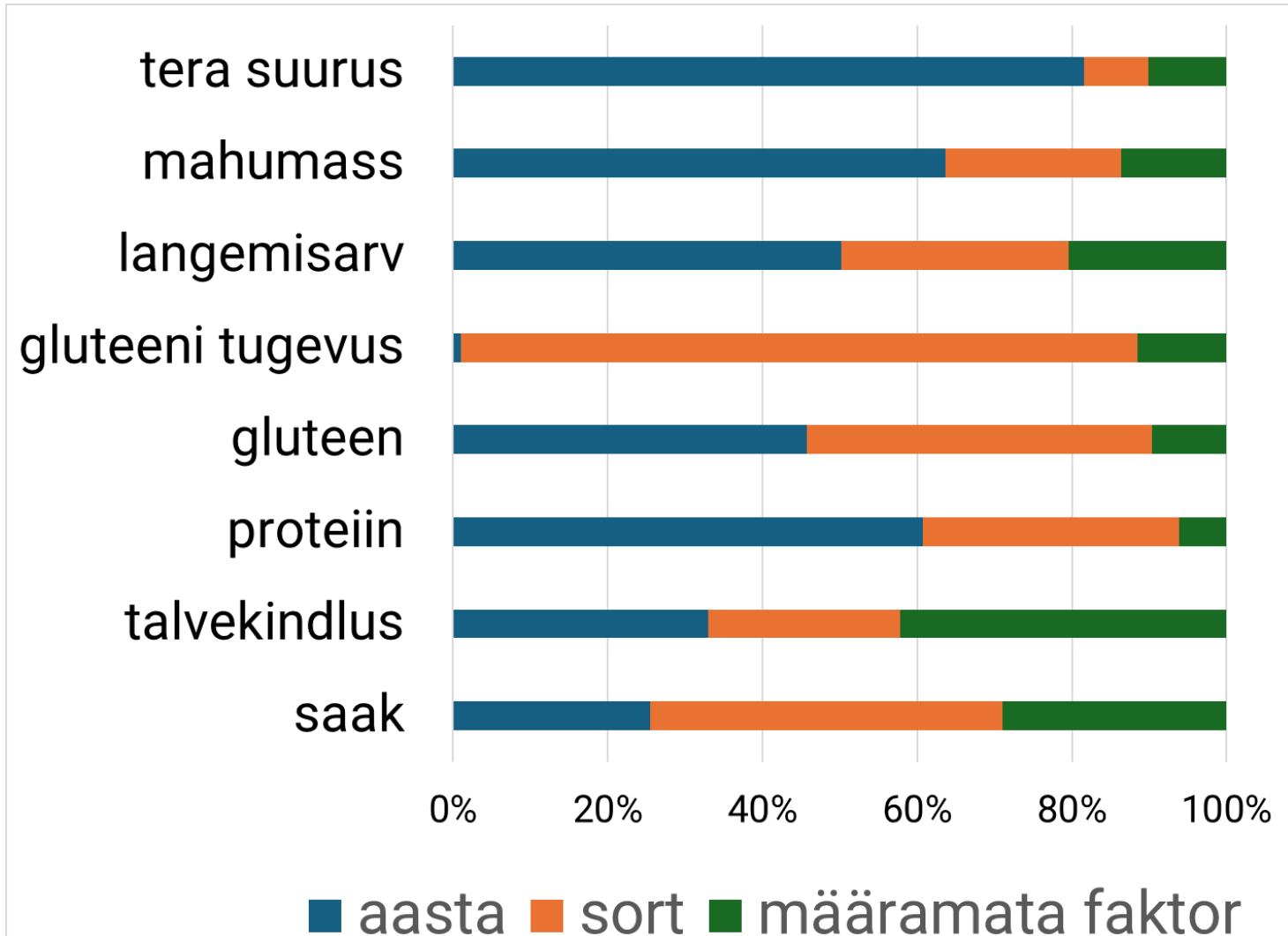

Varieerumine, CV %

Kui palju sõltume ilmast?

(Andmed METK talinisu kollektsioon 2023-2025, 21 sorti)

Kliimamuutus ja taliviljade tähtsuse kasv

1. Kasvuperiood

- alustavad kasvu kohe kevadel, kasutavad paremini kevadist niiskust
- fotosünteesivad kauem
- varajasem koristus (hilissuvised vihmad, võimaldab külvata talirapsi)

2. Kõrgem saagipotentsiaal

- talinisu annab kõrgemat saaki kui suvinisu
- soojem sügis – võrsub paremini ja rohkem
- pikem vegetatsiooniperiood – hilisemad saagikad sordid

3. Parem põuataluvus

- Sügavam juurestik
- Kasutab talvist ja kevadist mullaniiskust
- Väiksem sõltuvus suvistest sademetest

Taliviljade riskid kliimasoojenemisel

Ebastabiilne ilmastik

Soojem kliima ei tähenda väiksemat riski

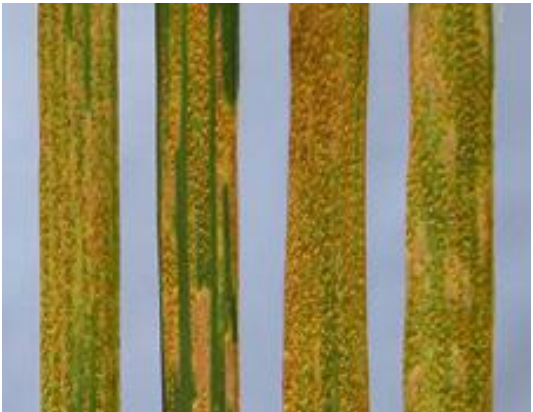
Probleemid talvel

- Lumikatte ebastabiilsus
- külmumise-sulamistsüklid
- jääkoorik
- liigniiskus

Rohkem haigusi ja kahjureid

Soojem ja niiskem kliima soodustab:

- kollast roostet, fusarioosi, helelaiksust
- uusi kahjureid

Tuleviku kohanemisstrateegiad taliviljade jaoks

Aretus

Kliimakindlad sordid

Agronoomia

Muutuvad külviajad

Terved mullad

Vee säästmise tehnoloogiad

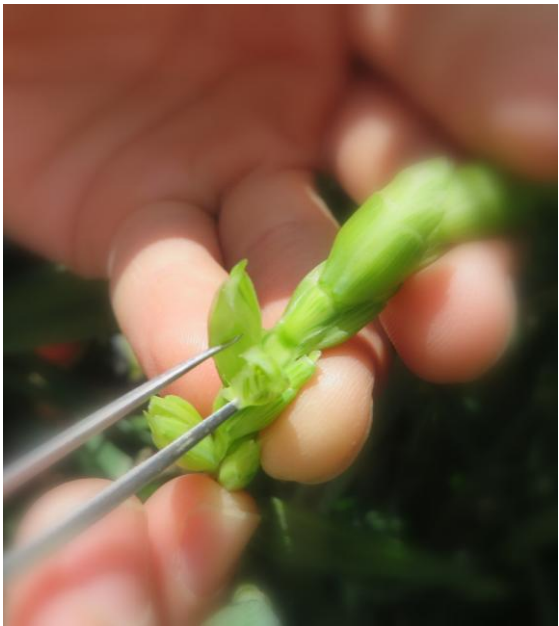
Taimede täppistoitmine

Digitaalne põllumajandus

Ilmaprognoosid

Varajase hoiatuse süsteemid

Täppisviljelus

Kliimakindlad sordid

- Põuataluvus
- Talvekindlus ja külmaluvus
- Haiguskindlus
- Võime taluda liigniiskust ja üleujutust
- Vee- ja toitainete kasutamise efektiivsus
- Saagi stabiilsus

Nisu aretuse eesmärgid METK-s

- Hea talvekindlus
- Hea ja stabiilne saak
- Hea kvaliteet (proteiin, peas kasvamamineku kindlus, langemisarv)
- Sobiv kasvuaeg
- Hea seisukindlus
- Hea haiguskindlus

METIK

Maaelu
Teadmuskeskus

Kunstlikult loodud põud ja vihm

Tulevikus – valmimisaegne sademeterohkus Uurime mõju nisule niiskuskambris

Peas kasvama läinud teradest
ei saa saia –
tähtis on ära lagunened

CresWheat - "Climate Resilient Wheat"

METKs Anne Ingver, Liina Jakobson, Reine Koppel
Põhjamaade avaliku ja erasektori partnerluse (PPP) projekt (2021–2026),

Katsetame suvinisu peas kasvama mineku kindlust, tehakse
molekulaarmarkerid – koostöö Põhjamaade teadusasutuste ja aretajatega

Täppisaretus ja kliimakindlus

CRISPR-tehnoloogia (täpsemalt CRISPR/Cas süsteem) on genoomi muutmise meetod, mis võimaldab DNA-d väga täpselt lõigata ja muuta kindlas kohas.

Tekkivad mutatsioonid, mis teoreetiliselt võiksid toimuda ka looduses.

Nimetatakse ka „geenikäärid“

Miks CRISR on sordiaretuses oluline

See võimaldab:

- Kiiremat, täpsemat sordiaretust
- Paremat haiguskindlust
- paremat kvaliteeti
- kliimataluvust – suurem saak
- täpseid muutusi ilma võõr-DNA-ta

Näiteks:

***MLO knockout* - jahukastekindlus (METK tegeleb odra MLO teemaga!)**

TaHRC mutatsioon - fusarioosikindlus,

Alpha-gliadin gene – gluteeni „tervislikkus“

TaARE1 knockout - parem lämmastiku kasutus

Loodus tühja kohta ei salli – rohkem otra, vähem umbrohtu 😊

Projekt:

Hariliku odra (*Hordeum vulgare*) **strigolaktooni signaaliraja geneetiline muundamine** umbrohtude allasurumisvõime parendamiseks.

Vastutav täitja Liina Jakobson,

põhitäitja Ljudmilla Timofejeva

täitjateks METK Taimebiotehnoloogia osakonna.

Uurime, kuidas oder rohkem võrsuks - surub alla mbrohud ja annab parema saagi.

Võtmesõna - strigolaktoon

Traditsiooniline aretus – põud, külm ja teised abilised

P	A*B	ristamine
F₁	↓	populatsioon
F₂	*****	esimene üksikpea valik
F₃		pearead
F₄	↓	seemne paljundus, 2m²
F₅	↓	esimene eelkatse, teine üksikpea valik
F₆		pearead
F₇	↓	seemne paljundus, 2m²
F₈	↓	teine eelkatse, alustatakse homogeensusaretust
F₉	↓	eelvõrdlus, 10m²
F₁₀	↓	eelvõrdlus, 10m²
F₁₁	↓	põhivõrdlus, 10m²
F₁₂	↓	põhivõrdlus, 10m²
F₁₃	↓	Riiklikud majanduskatsed
F₁₄	↓	Riiklikud majanduskatsed
	↓	Sort sordilehes

Hea küpsetuskvaliteet

2025 karmi aasta
tõehetk:

- Proteiin: 15,4 %
- Kleepvalk: 33,9 %
- Mahukaal: 775 g/l
- Langemisarv:
375 sek

<https://farmertonis.ee/perenaise-nisujahu/>

– Talinisu sort 'Perenaise' – väga hea küpsetuskvaliteet

Sordile positiivne tagasiside
Tartu Mill ja küpsetusguru Eva Pärtel

METK

Maaelu
Teadmuskeskus

Uus 'Pärlikee'

Hea talvituja

Kiire algkasvuga

Keskvarajane
valmimine

Hea
proteiinisisaldus

Uued kultuurid - durumnisu

Wintergold
Jõgeval 9. juuni 2025

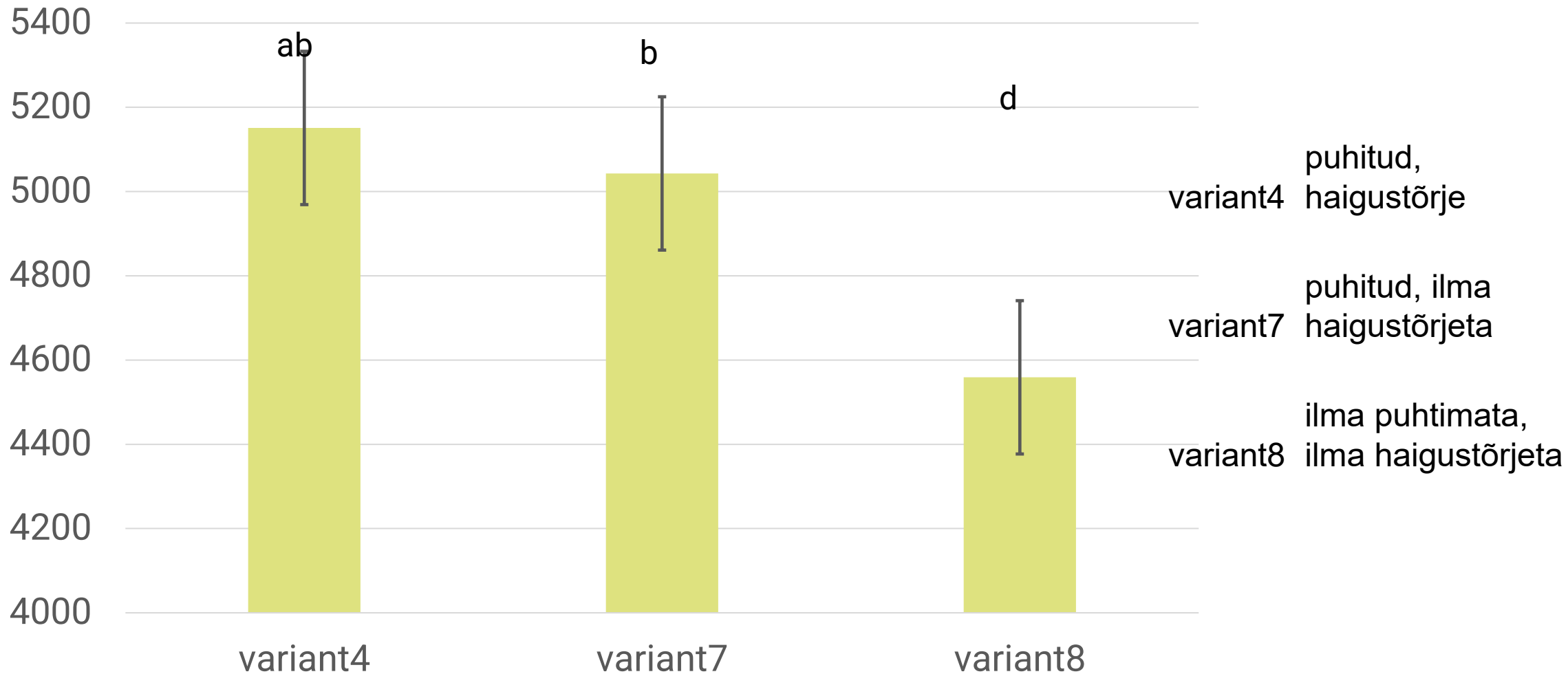
Wintergold
Jõgeval mai 2026

2. juuni 2026,

METK

Maaelu
Teadmuskeskus

Durumnisu saak olenevalt puhtimisest ja sügisesest haigustõrjest (2025, METK)

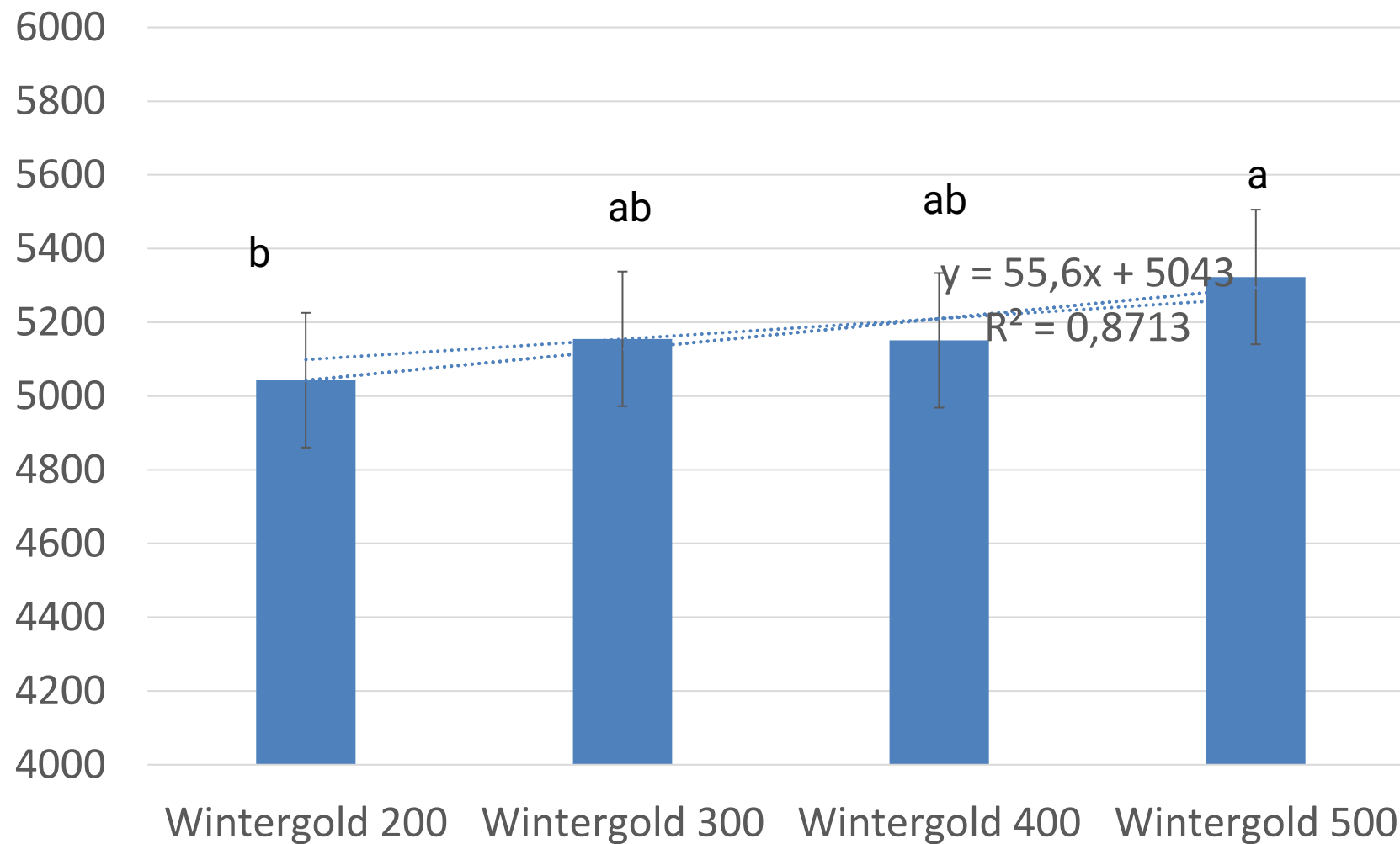

2. juuni 2026,

METK

Maaelu
Teadmuskeskus

Durumnisu saak olenevalt külvisenormist (2025, METK)

Tänu

Anne Ingver

Küll Jõessar

Made Ratasepp

Veste Vapper

Jane Suvvi

Merilin Sirel

Elena Ivandi

Riinu Kaasik

Kadri Sildoja

Reet Buddell

Ilmar Tamm

Liina Jakobson

Ljudmilla Timofejeva

Kirill Nitsenko

Kristiina Laanemets

Merko Kärp

Ja teised

